

Slovenské divadlo pred profesionalizáciou 1830 – 1919

Zapisovacia kniha Divadla slovenského Svato-Mikulášskeho ode dne 10. čerence 1830. V Zapisovacej knihe sú zhromaždené všetky dôležité informácie o činnosti ochotníckeho divadla – premiéry, herci, miesta, kde sa hralo, a rovnako aj finančné náležitosti súvisiace s divadelnými predstaveniami.

Anička Jurkovičová v divadelnom kostýme. Jedna z prvých slovenských herečiek Anička Jurkovičová, neskôr manželka Jozefa Miloslava Hurbana.

Titulný list tlačenej verzie hry Ferka Urbánka *Pokuta za žartoch* (1919; pôvodne vydaná pod jeho pseudonymom Miloň v r. 1890). Ochotnícke javiská na začiatku 20. storočia ovládla predovšetkým dramatika Ferka Urbánka. Čez jeho hry, postavené na princípoch kresťanského humanizmu a doznievajúceho sentimentalizmu, sa rozšírilo divadlo aj medzi dedinské obyvateľstvo.

Rozvoj ochotníckeho divadla na území dnešného Slovenska najviac ovplyvňovalo divadlo nemecké a maďarské. Divadelné aktivity ochotníkov boli sústredené vo viacerých kultúrnych centrách – v Brezne, Sobotišti, Levoči, Martine, Tisovci, Banskej Štiavnici či v Banskej Bystrici. Oficiálnym dňom vzniku slovenského ochotníckeho divadla je 22. august 1830, keď v Liptovskom Sv. Mikuláši počas prázdnin Gašpar Fejérpataky-Belopotocký uviedol spolu so študujúcou mládežou veselohru *Kocúrko* Jána Chalupku. Medzi najvýznamnejších dramatikov tohto obdobia patrili Ján Chalupka, Ján Palárik, neskôr Ferko Urbánek. Ich veselohry sa stali základom repertoárov slovenských ochotníckych divadiel.

Začiatky slovenských divadelných aktivít mali najmä národnobuditeľský význam. S pomocou Samuela Jurkoviča, učiteľa a neskôr aj notára v Sobotišti, založili bratislavskí študenti Slovenské národné ochotnícke divadlo Nitranské 5. augusta 1841. Členmi divadelného spolku boli okrem príslušníkov bratislavskej mládeže aj miestni nadšenci z okolia Sobotišťa.

Družstevné múzeum Samuela Jurkoviča v Sobotišti s pamätnou tabuľou. V tejto budove hralo Slovenské národné divadlo Nitranské, o čom svedčí aj pamätná tabuľa umiestnená na budove.

Roky druhej polovice 19. storočia boli pre slovenský národ a kultúru najpriaznivejšie. Vznikla Matica slovenská v Turčianskom Sv. Martine (1863) a založili sa tri slovenské gymnáziá v Revúcej, v Turčianskom Sv. Martine a v Kláštore pod Znievom. Čulý divadelný ruch sa postupne preniesol aj do ďalších slovenských mestechiek – Trnavy, Prešova, Nítry, Banskej Bystrice, Banskej Štiavnice, Trenčína, Žiliny. Významným strediskom ochotníckeho divadla sa popri Liptovskom Sv. Mikuláši stal Turčiansky Sv. Martin. Liptovskomikulášski ochotníci sústredili svoju prácu v Slovenskej besede, martinskí ochotníci rozvinuli intenzívnejšiu divadelnú činnosť po založení Slovenského spevokolu (1872).

Opona Slovenského spevokolu, dar Umeleckej besedy v Prahe, 1891. Opona Slovenského spevokolu v Martine z roku 1891 bola darom Umeleckej besedy v Prahe. Jej autorom je Karel Vítězslav Mašek.

Členovia Slovenského spevokolu v Martine počas augustových slávností v roku 1913

Cedule (plagáty s obsadením) Slovenského spevokolu v Martine

Plagáty z predstavení slovenských ochotníkov v zahraničí (Amerika, Dolná zem, Rakúsko). O obľube ochotníckeho divadla na prelome 19. a 20. storočia svedčí aj fakt, že sa mu Slováci venovali všade, kam ich doviedli cesty za prácou a lepším životom.